

AB'NİN AKDENİZ'DEKİ GÜVENLİK ÇELİŞKİSİ: İNSAN VE SINIR GÜVENLİĞİNİN AYNI ANDA SAĞLANMASI

THE EU'S SECURITY CONTRADICTIONS IN THE MEDITERRANEAN:
PROVIDING HUMAN AND BORDER SECURITY AT THE SAME TIME

MEHMET ŞAHİN*

ABSTRACT

The neo-realist and neo-liberal theories that dominated post-Cold War security studies have been criticized for the limited ability of traditional security understanding to interpret developments. According to these criticisms, the state-based security approach has turned into human security. Human security has taken place directly or indirectly in the European Union (EU) acquis, and it has gradually gained importance. This concept was first included in the 2003 European Security Strategy in the context of responsibility for protection, and is directly included in the 2016 European Union Global Strategy. Particularly the increase of drownings in the Mediterranean refugees has revealed how the question will be transformed into a successful management of the immigration issue. The instabilities and conflicts in various parts of the world have targeted the EU, which is seen as a security and welfare zone. All risks of the road to the drama experienced by immigrants has exerted shocking effects to various countries who were prompted to reconsider their border security and immi-

ÖZET

Soğuk Savaş sonrası güvenlik çalışmalarına hâkim olan neo-realist ve neo-liberal teoriler, geleneksel güvenlik anlayışının gelişmeleri yorumlama konusundaki sınırlı yeteneği nedeniyle eleştirilmiştir. Bu eleştirilere göre, devlet temelli güvenlik yaklaşımı insan güvenliğine dönüşmüştür. Avrupa Birliği (AB) müktesebatında da insan güvenliği doğrudan veya dolaylı olarak yerini almış ve giderek önem kazanmıştır. Bu kavram ilk olarak koruma sorumluluğu bağlamında 2003 Avrupa Güvenlik Stratejisi'ne dahil edilmiş olup, doğrudan 2016 Avrupa Birliği Küresel Stratejisi dahilindedir. Mülteci krizleri, pratikte son yıllarda insan güvenliği yaklaşımının en fazla göz ardı edilen sorun alanı olmuştur. Ancak Akdeniz, 2016 AB Küresel Stratejisi'nde gündeme alınabilmiştir. Özellikle Akdeniz'de boğulma vakalarının artması, mülteciler meselesinin nasıl başarılı bir göç yönetimine dönüştürüleceği sorusunu ortaya çıkarmıştır. Dünyanın çeşitli bölgelerinde yaşanan istikrarsızlıklar ve çatışmalar, bir güvenlik ve refah bölgesi olarak görülen AB'yi hedef almıştır. Tüm riskleri göze alarak yola çıkan

*Bahçeşehir Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü ile İstanbul Arel Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü Doktora Öğrencisi
ORCID ID: 0000-0003-2100-103X

The Eu's Security Contradictions In The Mediterranean: Providing Human And Border Security At The Same Time, Avrasya Etüdüleri,

Gönderim Tarihi: 03.12.2020 Kabul Tarihi: 02.06.2021

gration policies with the EU. This study, which accepts this as a starting point and deals with the dramatic events in the Mediterranean, aims to determine whether the EU's policy priorities are human security-oriented or border security-oriented, basing its strategies on human safety and well-being. In the context of this ambivalent situation, the EU's activities in the Mediterranean and the fulfillment of humanitarian duties will be examined on the axis of protecting refugees' security.

Keywords: European Union, Human Security, Border Security, Regional Security Complex Theory

göçmenlerin yaşadığı dramlar, farklı ülkeleri de etkisi altına almış, bu ülkeler AB ile birlikte kendi sınır güvenliği ve göçmen politikalarını yeniden gözden geçirmişlerdir. Bunu bir başlangıç noktası olarak kabul eden ve Akdeniz'de yaşanan dramatik olayları ele alan bu çalışma, stratejilerini insan emniyeti ve refahı yaklaşımına dayandıran AB'nin politika önceliklerinin insan güvenliği odaklı mı; yoksa sınır güvenliği odaklı mı olduğunu belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu ikircikli durum bağlamında, mültecilerin güvenliğinin korunması ekseninde, AB'nin Akdeniz'deki faaliyetleri ve insani görevlerin yerine getirilme durumu incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, İnsan Güvenliği, Sınır Güvenliği, Bölgesel Güvenlik Kompleksi Teorisi.

GİRİŞ

Akdeniz’de yaşanan dramatik olayları ele alan ve bunu bir başlangıç noktası olarak kabul eden çalışma, stratejilerini insan emniyeti ve refahı yaklaşımına dayandıran AB’nin politika önceliklerinin insan güvenliği odaklı mı; yoksa sınır güvenliği odaklı mı olduğunu belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu ikircikli durum bağlamında, mültecilerin güvenliğinin korunması ekseninde, AB’nin Akdeniz’deki faaliyetleri ve insani görevlerin yerine getirilme durumu incelenecektir.

Sözlük tanımlarından hareketle göç, “koşulların dönüşümlü olarak elverişli veya elverişsiz olduğu bölgeler arasında mevsimsel nüfus hareketi olarak tanımlanabilir.¹ Literatürde göçü birçok yönden sınıflandırmanın mümkün olduğu görülmektedir. Ancak bu sınıflandırmalar birbirinden net bir şekilde ayrılmamıştır. Bir göçmenin aynı anda birden fazla kategoride yer aldığı görülebilir. Zaman içinde göç yapısında da değişiklikler olmuştur. Buna göre ilkel göç dönemi doğal afetlerle ilişkilendirilmiş ve insanların bu durum karşısında çaresizliklerinden dolayı göç ettikleri düşüncesi ön planda tutulmuştur. Ardından sosyal yapı ile göçün itici gücü açıklanmaya çalışılmıştır. 19. yüzyıl Avrupa’sında göç, bireylerin kararı olarak görülmüş ve özgür bir göç dalgası olarak ifade edilmiştir. Kendi iradeleriyle az sayıda insanın yürüttüğü bu göç sürecine katılımın artması ile kitlesel göçler yaşanmaya başlamıştır.²

Göç hem birçok ülkenin hem de uluslararası kuruluşların gündemindedir. Siyasi örgütlenme ve toplum için pek çok açıdan değerlendirilebilecek çok yönlü bir olgu olarak kabul edilmektedir. Bu açıdan bakıldığında ülke sınırları içindeki birçok sorunun nedeni ile ilgili hayati bir konudur. Göç sorunu, tüm dünyanın karşı karşıya olduğu önemli bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Göç konusunda pek çok eser yazılmasına rağmen bilinen ilk bilimsel çalışma Ravenstein’in 1885 yılında yayınladığı “Göç Yasaları” başlıklı makaledir. Ravenstein bu makalede büyük sanayi ve ticaret merkezlerinin uzun mesafeli göçmenler tarafından tercih edildiğini belirtmiştir. Bu durum, göç politikalarının genellikle ekonomik temelli olduğunu göstermektedir.³

02 Eylül 2015 tarihinde 3 yaşındaki Suriyeli Aylan Kürdi, Yunanistan’a geçmek isterken, boğulmuş ve cansız bedeni Bodrum sahilinde bulunmuştur. Kıyıda yatan Suriyeli çocuğun şok edici görüntüleri hızla yayılınca, tüm dünyanın dikkati

1 Hugh Dingle and V. Alistair Drake, “What Is Migration?”, *Bioscience*, Vol. 57, No. 2, 2007, s. 114.

2 Serdar Sağlam, “Türkiye’de İç Göç Olgusu ve Kentleşme”, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayını, No. 5, 2006, s. 35.

3 Uğur Tekin, “Avrupa’ya Göç ve Türkiye”, *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, No. 37, 2007, s. 44.

birden Akdeniz üzerinden AB'ye göç etmeye çalışan mülteci ve göçmenlerin dramına dönmüştür. O zamana kadar kapılarını göçmenlere kapatan AB, bu görüntülerin ardından mültecileri, öncelikle nitelikli olanları, kabul etmeye başlamıştır. Böylelikle nitelikli mültecilere kapılarını açarak hiçbir yatırım yapmadan kalifiye personel açığını ortadan kaldırdılar. Ancak, AB'ye sığınmak isteyenler sadece bunu ekonomik nedenlerle yapanlar değildi; bu sığınmacılar arasında savaşlardan ve baskılardan kaçanlar da mevcuttur. Hatta böyle bir insanlık dramı sonrasında dahi AB ülkelerinin insan güvenliği yaklaşımı çıkarlarının önüne geçememiştir.

Avrupalı liderlerin son yıllardaki en büyük korku kaynağı kuşkusuz Afrika, Orta Doğu ve Güney Asya'dan Avrupa'ya ulaşmak isteyen göçmen ve mültecilerdir. Birçok AB üye ülkesinde göçmen karşıtı söylemlere sahip sağcı ve milliyetçi partilerin yükselişi, İslamfobi bakış açısıyla, terörizmin yayılma korkusu, Birliğin göçmenlerin haklarını korumaktan ziyade sınırlarını korumaya odaklanan bir politika izlemesine neden oldu ve uluslararası hukukta tanınan ve korunan mülteciler görmezden gelindi.⁴

Uluslararası Göç Örgütü'ne (IOM) göre, Avrupa için düzensiz göç konusunda dünyanın en tehlikeli yeri ve sınır kapısı Akdeniz'dir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) de Avrupa'nın Akdeniz'de boğulma tehlikesiyle karşı karşıya olan göçmenlerin sorumluluğunu almaya çağırıldı. Bu açıklamalar, son yıllarda AB'ye yapılan yoğun eleştirilerden sadece birisidir.⁵

Uluslararası Güvenlik Çalışmalarında Dönüşüm: İnsan Güvenliği

Genellikle “değerlere yönelik bir tehdit olmaması” olarak ifade edilen güvenlik kavramı⁶, Arnold Wolfers tarafından “önceden edinilmiş değerlerin korunması” olarak tanımlanmıştır.⁷

Klasik gerçekçilikteki güvenlik tanımına göre, bir devlet, doğası gereği, insanlar gibi güç kazanmak için bencilce ve çıkar odaklı hareket edebilir. Devleti yöneten politikacılar, daha fazla güç elde etmek için uluslararası arenada yayılmacı bir politika izleyebilirler.⁸ Teorinin ilişkileri düzenleme mekanizması, müttefik dev-

4 Jeanne Park, “Europe's Migration Crisis”, <https://www.cfr.org/backgrounder/europes-migration-crisis> (Erişim 01.11.2020).

5 Uluslararası Göç Örgütü, “New Study Concludes Europe's Mediterranean Border Remains 'World's Deadliest'”, <https://www.iom.int/news/new-study-concludes-europes-mediterranean-border-remains-worlds-deadliest> (Erişim 12.11.2020).

6 Graham Evans, Jeffrey Newnham, The Penguin Dictionary of International Relations, Ireland, Penguin Books, 1998, p. 39.

7 Arnold Wolfers, “National Security” as an Ambiguous Symbol”, Political Science Quarterly Vol. 67, No. 4, 1952, pp. 482-484.

8 Colin Elman, “Realism”, *Security Studies*, Paul D. Williams, (Ed.), New York, Routledge, 2008, p. 17.

lelerin kontrolüne ve askeri caydırıcılığa dayanmaktadır. Güvenliğin en önemli unsuru askeri güçtür; ancak jeopolitik konum, doğal kaynaklar ve nüfus aynı zamanda ulus devletlerin güvenlik anlayışında koruyucu tamamlayıcı unsurlar olarak değerlendirilir. Gerçekçi güvenlik anlayışı, devletlerin bir çatışma ve rekabet ortamında sınır güvenliğini sağlamak için güç potansiyeline sahip olmasını gerektirir.⁹

Gerçekçiliğin temel ilkelerini kabul eden ancak kendisine getirdiği bir dizi değişiklik nedeniyle Yeni-Gerçekçilik olarak adlandırılan teorinin öncüsü Kenneth Waltz, sistemlerin yapıya odaklandığını ve sürekli etkileşim içinde olduğunu öne sürmektedir.¹⁰

Liberalizmin temelini oluşturan Immanuel Kant, insan doğasının çatışmadan çok işbirliğine yatkın olduğunu ve barışın mümkün olduğunu savundu. Liberalizmde ana aktör devlettir ve gerçekçilikten farklı olarak, ulusal ve uluslararası kurumlar, uluslar üstü yapılar ve bireyler analize dahil edilir.¹¹

Neoliberalere göre karşılıklı ekonomik bağımlılık, ülkelerin gücünü belirlemede çok önemli bir faktördür. Ayrıca uluslararası sistemde eğitim, teknoloji ve sivil toplum kuruluşlarının rolü gibi faktörler de önemlidir. Bu nedenle, ülkelerin uluslararası alanda çok taraflı bağımlılık ilkesiyle işbirliğini tercih etmeye başlamasıyla askeri saldırı riski önemli ölçüde azaldı.¹²

Neoliberal politikaların oluşturduğu tehditler, klasik güvenlik yaklaşımında bir değişikliğe neden olmuş ve onu temel insan ihtiyaçlarını kapsayan piyasa ekonomisi merkezli yapısalcı bir yaklaşıma dönüştürmüştür.¹³

Kopenhag Okulu ise güvenlik çalışmalarına getirdiği yeni yaklaşımlar nedeniyle önemli bir yer edinmiştir. Okul, geleneksel devlet temelli güvenlik çalışmaları ile post-yapısalcı güvenlik çalışmaları arasında bir konuma sahiptir. Okulla ilişkili teorisyenlerden Barry Buzan, Ole Waever ve Wilde, okulun özünü oluşturan üç ana temayı “güvenlikleştirme”, “sektörler” ve “Bölgesel Güvenlik Kompleksi” olarak geliştirdiler. Barry Buzan 1983 yılında yayımlanan “People, States and Fear” adlı kitabında güvenliğin beş sektörde incelenmesi gerektiğini söyledi: Siyasi, askeri, ekonomik, çevresel ve toplumsal. Bu yaklaşım, askeri sektörün güvenlik çalışmaları üzerindeki hakimiyetine meydan okudu ve önemini göz ardı

9 Terry Terriff, Stuart Croft, Lucy James, Patrick M. Morgan, *Security Studies Today*, Polity Press, Cambridge, 1999, p.32.

10 Kenneth Waltz, *Theory of International Politics*, Reading Massachusetts, Addison-Wesley, 1979, p. 91.

11 Tim Dunne, “Liberalism”, *The Globalization and World Politics*, John Baylis, Steve Smith ve Patricia Owens (Ed.), UK, Oxford University, 2014, p. 115.

12 Joseph Nye, “The Changing Nature of World Power,” *Political Science Quarterly*, Vol.105, No. 2, 1990, pp. 177-192.

13 Edward Newman, “Human Security and Constructivism”, *International Studies Perspectives*, Oxford, Blackwell Publishers, 2001, p. 247.

etmiştir. Kopenhag Okulu'nun temel argümanlarından biri olan Bölgesel Güvenlik Kompleksi, bölgesel düzeyde kapsamlı ve işbirliğine dayalı bir yaklaşımdır. Dünya, farklı güvenlik karmaşık bölgelerine bölünmüş ve tüm bölgelerdeki farklı güvenlik dinamiklerine odaklanılmıştır.¹⁴

Kopenhag Okulu'nun literatüre en önemli katkısı şüphesiz güvenlik teorisi- dir. Güvenliği; söz edim eylemi olarak gören bu teoriye göre, güvenlik konuları konuşma eylemleri yoluyla bir güvenlik tehdidi olarak inşa edilir. Konuşma olması gereken bir eylemdir ve söz edimdir, ayrıca kitleler tarafından kabul görmelidir.¹⁵

Güvenleştirme teorisini, analiz düzeyi devlet ve toplum güvenliğine odak- landığı için eleştiren ve ana argümanları Ken Booth ve Richard Wyn Jones tara- findan geliştirilen Aberystwyth Okulu, bireyin güvenliğine odaklanır. Güvenliği, “hayatı, hayatı belirleyen kısıtlamalardan kurtaran ve farklı yaşam olanaklarının keşfedilmesini sağlayan” bir kavram olarak yeniden yorumladılar. Örneğin savaş, açlık, yoksulluk, kıtlık, doğal afetler, çevre kirliliği gibi her türlü tehdit insanı dizginlemektedir.¹⁶

Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra ortaya çıkan kritik güvenlik teorileri ve klasik güvenlik tehditlerinin azaltılması ile göç konularına odaklanıldı. Göç sorunları, güvenlik ve sosyal güvenliğe en çok atıfta bulunan alanlardan biri olmuştur. Everett Lee'nin İtme-Çekme faktörleri teorisi göç hareketlerini açıklar. Lee, göçe dört faktörün neden olduğunu savunuyor; kişinin göç ettiği ülkeyle ilgili olumsuz koşullar, engeller, hedef ülkenin sağladığı fırsatlar ve kişisel nedenlerdir.¹⁷ Hedef ülkenin avantajları ve kaynak ülkenin olumsuz koşulları göçü teşvik etmektedir.¹⁸

1990'lardan sonra ülkeler arasındaki çatışmalar sadece ulusal güvenlik için bir tehdit oluşturmakla kalmamış, aynı zamanda halkların güvenliğine yönelik bir tehdit olarak da algılanmıştır.¹⁹ İnsan güvenliği yaklaşımı, insanları çatışma, savaş ve soykırımdan korunması gereken unsurlar olarak görmüştür. Kavram ilk olarak 1994 yılında Birleşmiş Milletler İnsani Gelişme Raporu'nda geliştirilmiştir. Daha önce vurgulanan devlet ve ulus güvenliğinden farklı olarak, insan güvenliği korku ve ihtiyaçlardan uzaklaşma ve onur içinde yaşama özgürlüğüne yöneliktir. Bu değişikliğin altında yatan neden, günlük yaşamda güvenlik isteyen sıradan

14 Barry Buzan and Ole Wæver, *Regions and Powers*, Cambridge, Cambridge University Press, 2003, p. 46.

15 Barry Buzan, Ole Wæver ve Jaap de Wilde, *Security: A New Framework for Analysis*, Boulder, Lynne Rienner Publishers, 1998, p. 23.

16 Ken Booth, *Critical Security Studies and World Politics*, Boulder, Lynne Rienner Publishers, 2005, p. 58.

17 Everett S. Lee, "A Theory of Migration." *Demography*, 3, No. 1 (1966), pp. 47-57.

18 David Baldwin, "The Concept of Security", *Review of International Studies*, 1997, No. 23, p. 10.

19 Ken Booth, "Security and Emancipation", *Review of International Studies*, 1991, No. 17, p. 329.

insanların endişelerine ilgi duyulmaması ve güvenliğin sadece devlet ve sınır güvenliği olarak görülmesidir. Ancak birçok insan için güvensizlik hissi günlük yaşamdaki endişelerden kaynaklanmaktadır.²⁰ İnsan güvenliği kavramı, sürdürülebilir insani gelişme yoluyla insan güvenliğine doğru silahlanma yoluyla karasal güvenlik üzerindeki vurgusunu değiştirmiştir. Buna göre rapor, insan güvenliğini ekonomik güvenlik, gıda güvenliği, sağlık güvenliği, çevre güvenliği, kişisel güvenlik, toplum güvenliği ve politika güvenliği olarak sınıflandırmaktadır.²¹

İnsanların mutluluğu ve özgürlüğünün önemi, insan güvenliği bağlamında ele alınabilir. Buna göre, insan güvenliği, insanların özgürlüğünü korumak için insanların hayatlarını güvence altına almak anlamına gelir.²²

İnsan güvenliği, hiçbir ayırım gözetmeksizin tüm milletlerden tüm insanları kapsamaktadır. Fakir ülkelerde tehdit, açlık ve hastalığı içerirken, zengin ülkelerde uyuşturucu kaçakçılığı ve suçu içermektedir. Tüm bu tehditlerin kapsamı büyümekte ve çeşitlenmektedir. Tehdit algısı, bireylerin deneyimlerine ve korkularına göre değişmektedir. Ancak tehditler genellikle uluslararası terörizm, uyuşturucu kaçakçılığı ve nüfus artışı olarak görülmektedir.²³ Bununla birlikte, mültecilerle ilgili araştırma, göçün aynı zamanda insan güvenliği için bir tehdit olarak görüldüğünü göstermektedir.²⁴

Tüm bu gelişmeler, güvensizlik ve uluslararası güçle ilgili tehditler gibi algılara yol açmıştır. Bu durum daha sonra, 1940'larda görülen koşullara, aile ve çocukların yetersiz beslenme ile kapalı kamplarda alıkonulmasına, Soğuk Savaş sırasında görülen çitlerin dikilmesine ve ordunun mültecilere karşı konuşlandırılması gibi istisnai politikalara evrilmiştir. İstisnai siyaset, güvenlikleştirme teorisi tarafından kilit bir kriter olarak kabul edilir; bu nedenle, bu politikalar uluslararası göçün daha fazla güvenlikleştirilmesi olarak yorumlanabilir.²⁵

Avrupa Birliği ve İnsan Güvenliği

Tek başına devlet egemenliğinin sorgulandığı bir ortamda, Soğuk Savaş sonrası dönemde değişmeye başlayan güvenlik algısı, Balkanlar ve Orta Doğu'daki

20 United Nations Development Programme (UNDP), *Human Development Report 1994*, New York, Oxford University Press, 1994, pp. 22-24.

21 Ibid., pp. 24-25.

22 United Nations Report of the Commission on Human Security, *Human Security Now: Protecting and Empowering People*, New York, 2003.

23 Ken Booth, *Theory of World Security*, Cambridge, Cambridge University Press, 2007, p. 321.

24 Jane Freedman, "Engendering Security at the Borders of Europe: Women Migrants and the Mediterranean 'Crisis'", *Journal of Refugee Studies*, Volume 29, Issue 4, 2016, pp. 568-573.

25 Ole Waever, Barry Buzan, Morten Kelstrup and Pierre Lemaitre, *Identity, Migration and the New Security Agenda in Europe*, New York, St. Martin's Press, 1993.

yeni savaşlar sonucunda, insan haklarını savunma ve insani felaketleri önleme uluslararası yükümlülüğünün kime ait olduğu tartışmalarına yol açtı. Küreselleşme süreci (yersiz-yurtsuzlaşma, farklı boyutlarda artan karşılıklı bağımlılık ve birbirine bağlılık ve devlet özerkliğinin aşınması) iç ve dış tehditler arasındaki çizgileri bulanıklaştırmış ve devletin güvenliği ile bireyin güvenliği arasındaki ilişkinin sorgulanmasına yol açmıştır.²⁶

İnsan güvenliğinin Avrupa siyasetinde özellikle dış politika alanında belirleyici bir etkisi olmuştur. Avrupa Birliği için insan güvenliği yaklaşımının önemi özellikle 2000'li yıllarda artmıştır. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki 11 Eylül saldırılarından, 2004 Madrid saldırılarından ve 2007 Londra saldırılarından sonra tehdidin mahiyetinin sorgulanmaya başlandığı bir dönem başladı. Bu anlamda “güvensizlik” ve “istikrarsızlık” kavramları öne çıkarıldı. Bu aşamada, bireye daha çok odaklanan bir yaklaşıma duyulan ihtiyaç daha net hale gelmiştir.²⁷

Bu nedenle Avrupa Birliği kapsamında hazırlanan birçok belgede insan güvenliği kavramı doğrudan veya dolaylı olarak vurgulanmıştır. Avrupa Güvenlik ve Savunma politikası kapsamında benimsenen çatışma önleme tedbirleri, kriz yönetimi ve sivil-asker koordinasyonu gibi kavramlar insan güvenliği bağlamında değerlendirilmiştir.²⁸

İnsan güvenliği kavramı ilk olarak Avrupa Birliği metinlerinde 2004 yılında kabul edilen Barselona Raporu ile vurgulanmıştır.²⁹ Barselona Raporunun ardından 2007 yılında yayınlanan Madrid Raporu da bu kavramı ele almıştır.³⁰ Bununla birlikte, önemli bir gelişme olarak, 2003 Avrupa Güvenlik Stratejisi metni terörizm, bölgesel çatışmalar, kitle iletişim silahlarının yaygınlaşması ve organize suçları içerirken, 2008 Avrupa Güvenlik Stratejisi eşitsizliğin ve yoksulluğun önlenmesi, insanî yardımlar, güvensizlik ve çatışmanın nedenleri, insan haklarının ihlalinin önemi, kalkınma üzerine odaklandı. Bu anlamda insan güvenliği yaklaşımının bir unsuru olarak değerlendirilen Koruma Sorumluluğu kavramı, Avrupa Birliği Güvenlik Stratejisinin bir parçası haline geldi. Tehditlerin sadece Avrupa'ya değil, küresel boyutta olduğu, Avrupa dışında yaşanan olayların

26 Marlies Glasius, Mary Kaldor, *A Human Security Doctrine for Europe: Project, Principles, Practicalities*, London and New York, Routledge, 2009, p. 6.

27 Mary Kaldor, "Putting People First: The Growing Influence of 'Human Security'", (An Interview with Mary Kaldor), 2010. http://yalejournal.org/interview_post/putting-people-first-the-growing-influence-of-human-security/ (Erişim 16.11.2020)

28 Mary Kaldor, Mary Martin, Sabine Selchow, "Human Security: A New Strategic Narrative for Europe", *International Affairs*, Vol.83, No. 2, 2007, p. 274.

29 Monica den Boer ve Jaap de Wilde, "Top-Down and Bottom-Up Approaches to Human Security", Monica den Boer ve Jaap de Wilde (Ed.), *The Viability of Human Security*, Amsterdam, Amsterdam University Press, pp. 13-15.

30 Marlene Gottwald, "Humanizing Security? The EU's Responsibility to Protect in the Libyan Crisis", *The Finnish Institute of International Affairs*, Helsinki, 2011, pp. 12-13.

da siyasi güvensizliği artırdığının altı çizildi. Bu anlamda Avrupa Parlamentosu, Sudan ve Libya krizlerine ilişkin çeşitli kararlar aldı. İnsan güvenliği yaklaşımı, Avrupa Birliği tarafından farklı çatışma alanlarında, özellikle İsrail-Filistin çatışmasında uygulandı.³¹

İnsan Güvenliği yaklaşımı, 2016 yılında yayınlanan AB Küresel Stratejisinin³² temelini oluşturdu. Rapor, insan güvenliğinin Avrupa Birliği'nin tüm eylemlerinin merkezinde yer aldığını belirtiyor ve Avrupa Birliği'nin, nerede olursa olsun çatışmaları önlemek ve ülkeler ile insan hayatını kurtarmak için önlemler alacağını ifade ediyor. Ayrıca raporda, çatışmadan önce değil, sonrasında da barışın tesisi için gereken her şeyin yapılacağı vurgulanıyor.³³ Yeni güvenlik tehdidi algılamalarına göre hazırlanan rapor, vatandaşların çıkarlarını korumak için demokrasinin önemini altını çizmektedir. Demokrasilerin kalitesinin sürdürülmesi için terörle mücadele, ticaret, enerji, göç ve iltica alanlarında ulusal ve uluslararası hukuka saygı gösterileceği belirtilmektedir.³⁴

Ayrıca, dış faaliyetlerin önceliği olarak doğuda ve güneyde gelişen devlet ve toplumsal direniş stratejisinde öne çıkan “Daha Etkili Bir Göç Politikası” başlıklı bölümde, göçmenlerin ve mültecilerin menşei, geçiş ve hedef ülkeleri kapsamında göç kavramının da Avrupa Birliği'nin özel odağının olacağı belirtilmektedir. Bu kapsamda bu ülkelerde yaşayan kadın ve çocuklara yönelik insanî yardım çalışmalarına hız verilecek, eğitim desteklenecek, kalkınma, diplomasi, hareketlilik, yasal göç, sınır yönetimi konularında bu ülkelerle işbirliği içinde ortak ve kişiye özel yaklaşımlar geliştirilecek, yeniden kabul ve geri dönüş planlanacaktır. Bu kapsamda, Avrupa Birliği, kalkınma, güven fonları, önleyici diplomasi ve arabuluculuk yoluyla, yerinden edilmenin ana nedenlerini ele almak ve önlemek, göçü yönetmek ve sınır ötesi suçlarla mücadele etmek için menşei ülkelerle birlikte hareket edecektir. Benzer şekilde, kabul ve iltica kapasitesinin artırılması, göçmen eğitimi, mesleki eğitim ve geçim olanakları konusunda çalışma, geçiş ülkelerinin desteklenmesi ve insan hareketliliği için düzenli kanalların oluşturulması, dönüş göçünün daha verimli hale getirilmesi ve düzensiz akışların önlenmesi nihai

31 Mary Kaldor, “A European Union Human Security Doctrine for the Middle East”, *Palestine-Israel Journal*, Vol. 15, No. 3, 2008, pp. 27-32.

32 Avrupa Birliği'nin dış ve güvenlik politikası için küresel strateji, kısaca Avrupa Birliği Küresel Stratejisi (EUGS), Avrupa Birliği'nin güncellenmiş doktrini. Birliğin ve üye devletlerin savunma ve güvenliğinin, sivilin korunmasının, üye devletlerin silahlı kuvvetleri arasındaki işbirliğinin, göç yönetiminin, krizlerin vb. etkinliğini artırmak içindir. 28 Haziran 2016'da kabul edilmiştir, 2003 Avrupa Güvenlik Stratejisinin yerini almıştır. EUGS, “Güvenlik ve Savunma Uygulama Planı” (IPSD) başlıklı bir belge ile tamamlanmaktadır.

33 European Union, *Priorities of the EU Global Strategy*, 2016, <http://europa.eu/globalstrategy/en/priorities-eu-global-strategy> (Erişim 09.11.2020).

34 European Union *Global Strategy, Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe; A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy*, 2016, p. 33.

hedefler olarak belirtilmiştir. Bu, göç için yasal ve döngüsel kanalların geliştirilmesi ve uygulanması olarak açıklanmaktadır. Bu aynı zamanda, AB koruması arayan mültecilerin güvenli, düzenli ve yasal varışlarını sağlayacak ve sığınma talep etme hakkını destekleyecek daha etkili bir Avrupa sığınma sistemi üzerinde çalışmak anlamına gelecektir. Bu amaçla Avrupa Birliği, BM kuruluşları, yeni ortaya çıkan oyuncular, bölgesel kuruluşlar, sivil toplum ve yerel topluluklarla daha etkili ortaklıklar kurmayı amaçlamıştır.³⁵

AB Ortak Göç ve Mülteci Politikası

Mayıs 1999'da yürürlüğe giren Amsterdam Antlaşması ile AB üye ülkeleri, göç, iltica ve vize alanlarında daha yakın işbirliği için ilk adımı attı. Bunu Tampere Aşaması (milestone) (1999-2004), Lahey Programı (2004-2009) ve Stockholm Programı (2009-2014) izledi. Tampere Aşaması sonra göç politikaları üzerine üç başlık oluşturuldu. Bu başlıklar, göç akışlarının yönetimi, menşei ülkelerle ortaklık ve üçüncü ülke vatandaşlarına adil muameledir.³⁶ Dublin Sözleşmesi (1990), II. Dublin Yönetmeliği (2003) ve III. Dublin Yönetmeliğinden (2013) oluşan Dublin Sistemi, uluslararası koruma arayan sığınmacılara yönelik bir başvuruyu incelemekten sorumlu AB Üye Devletinin belirlenmesinde önemli bir gelişme olarak kabul edildi.³⁷

Lizbon Antlaşması, AB içindeki ortak sığınma ve göç politikalarını güçlendirmek için temel ilkeleri belirledi. AB düzeyinde dış sınırların korunmasında büyük önem taşıyan Avrupa Birliği Üye Devletlerinin Dış Sınırlarında Operasyonel İşbirliği Yönetim Ajansı (FRONTEX) 26 Ekim 2004 tarihinde kurulmuştur. FRONTEX, kurulduktan bir yıl sonra operasyonlara başladı ve ulusal sınır güvenliği kontrollerini desteklemek için sınır yönetimi operasyonlarını koordine etti. FRONTEX, 142 milyon Euro'luk yıllık bütçesi ile en çok mali destek alan AB kurumlarından biridir.³⁸ Göç politikalarının güvenlik boyutundan sorumlu olan FRONTEX, insan hakları izleme mekanizmalarından yoksun olduğu ve geri göndermeme ilkesinden bahsetmediği için çokça eleştirilmiştir.³⁹

35 European Union, Priorities of the EU Global Strategy, 2016, <http://europa.eu/globalstrategy/en/priorities-eu-global-strategy> (Erişim 09.11.2020).

36 Georgia Papagianni, "EU Migration Policy", *European Immigration A Source Book*, Anna Triandafyllidou, Ruby Gropas (Ed.), Ashgate Publishing, 2014, p. 377.

37 Elspeth Guild, Cathryn Costello, Madeline Garlick, Violeta Moreno-Lax, "Enhancing the Common European Asylum System and Alternatives to Dublin", No. 83, 2015, <https://www.ceps.eu/publications/enhancing-common-european-asylum-system-and-alternatives-dublin> (Erişim 03.11.2020).

38 European Parliament, Directorate-General for External Policies, "Migrants in the Mediterranean: Protecting Human Rights", 2015, p. 38. http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/535005/EXPO_STU%282015%29535005_EN.pdf (Erişim 02.11.2020).

39 F. Willermain, "The European Agenda on Migration, One Year on. The EU Response to the Crisis Has Produced Some Results, but Will Hardly Pass Another Solidarity Test", IEMed Mediterranean Yearbook 2016, <https://www.>

Avrupa Sınır Gözetim Sistemi (EUROSUR), AB’nin sınır güvenliği kontrol mekanizmasının önemli bir parçasıdır. 2013 yılında faaliyete geçen bu sistem, Schengen bölgesi ülkeleri ile Bulgaristan, Romanya ve Hırvatistan ile FRONTEX arasındaki sınır kontrolünün iş birliğini ve bilgi paylaşımını artırmayı hedeflemektedir. EUROSUR, AB üyeleri ve Schengen bölgesi ülkelerinin düzensiz göçü önlemek için sınır gözetleme faaliyetlerini artırmalarını şart koşmuştur.⁴⁰

AB için ortak bir göç politikası oluşturma çabaları devam ederken, mülteci kriziyle birlikte daha güvenlikçi bir yaklaşım benimsendi. Dünyanın çeşitli bölgelerindeki istikrarsızlıklar ve çatışmalar, güvenlik ve refah bölgesi olarak görülen AB’yi hedef haline getirdi. Dolayısıyla mülteci krizi için geliştirilen güvenlik odaklı politikalar sonucunda mültecilerin suç oranlarını yükseltmesi, işsizlik oranını artırması ve alıcı ülkedeki eğitim seviyesini düşürmesi gibi algılamalar ortaya çıktı.⁴¹

3 Ekim 2013’te, 365 mülteci, kendilerini Lampedusa Adası’na taşıyan bir tekninin Conigli Adası açıklarında batması sonucu hayatını kaybetti. Bunun üzerine İtalya’da bir yas günü ilan edildi ve “Mare Nostrum” adında arama kurtarma operasyonu başlatıldı; bu kapsamda 140 bin mülteci ölümden kurtarıldı. Kurtarılan göçmenlerin bir kısmının kendilerine göç edeceğinden endişe duyan İngiltere gibi bazı AB ülkeleri, bu programın daha fazla göçmeni bu tehlikeli yolculuklara çıkmaya teşvik edeceğini savunarak arama kurtarma operasyonlarına katkıda bulunmayı reddettiler. Bu baskılarla birlikte maddi sıkıntılarının da yaşanmasıyla Kasım 2014 itibarıyla arama kurtarma operasyonlarını durduruldu.⁴²

Göçmenlerin güvenliğini sağlamak için bir yıl süren “Mare Nostrum” operasyonuna katılmayı reddeden AB, FRONTEX’in kendi sınırları ile Libya arasında yürüttüğü “Triton Operasyonu”nu başlatmıştır. Bu operasyonla, mültecilerin güvenliğinin ön planda tutulduğu bir önceki arama kurtarma kavramı terk edilmiş ve AB’nin sınır güvenliğini ön planda tutan bir kavram benimsenmiştir. FRONTEX, “Triton”u bir arama kurtarma operasyonuna dönüştürmeyi reddetmiş,

egmontinstitute.be/content/uploads/2016/10/IEMed_MedYearBook2016_Europe-Migration-Agenda_Fabian_Willermain.pdf (Erişim 02.05.2021).

40 Amnesty International, “The Human Cost of Fortress Europe: Human Rights Violations Against Migrants and Refugees at Europe’s Borders”, 2014, p. 19, <https://www.amnesty.org/en/documents/EUR05/001/2014/en/> (Erişim 12.11.2020).

41 Zehra Hopyar, “Avrupa’nın Mülteci Politikası”, Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi, Vol.2 No. 3, 2016, s. 63.

42 Enes Bayraklı, Kazım Keskin, “Türkiye, Almanya, Avrupa Birliği Üçgeninde Sığınmacı Krizi” SETA, No. 143, 2015, s. 13.

çünkü bunun çaresiz göçmenleri hayatlarını riske atmada daha da teşvik edeceğini kabul etmiştir.⁴³

Triton Operasyonu, sınırlı görev tanımından dolayı İtalya ve Malta kıyılarındaki en fazla 30 deniz mili açıkta hizmet vermiş ve mültecileri taşıyan teknelerin battığı bölgelerden uzakta faaliyetler yürütmüştür. Operasyonun amacının mültecileri korumaktan çok sınırları korumak olduğu ortaya çıkmıştır. Bu nedenle operasyon birçok insan hakları kuruluşundan sert eleştiriler aldı. Ancak Triton Operasyonunun 2018 yılına kadar sonlandırılmasına ve daha geniş yetkilerle kurulan Themis Operasyonunun başlatılmasına karar verildi.⁴⁴ Yeni operasyonda Akdeniz'de kurtarılan kaçak göçmenlerin sadece İtalya'ya değil, en yakın kıyıya, yani Yunanistan, Malta, İspanya ve Libya'ya da bırakılması öngörülmüyordu. FRONTEX'in yeni misyonu böylece güncellendi; yalnızca yasadışı göçle mücadele etmek için değil, aynı zamanda uyuşturucu kaçakçılığı ve teröristlerin AB kıyılarına ulaşmasını önlemek için çalışacaktı.⁴⁵

2015 yılında Dönemin Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker tarafından geliştirilen plan, mültecilerin güvenli ülkelere geçici olarak yerleştirilmesini sağlamak için küresel, acil ve açık düzenlemelere olan ihtiyacı vurguladı. Bu plan, zorunlu kotaların ve sorumluluk paylaşımının gerekliliğini savundu ve mültecilere ve Avrupa'ya düzenli girişlere yardım etmeyi amaçlıyordu. Fransa ve İtalya başlangıçta planı desteklerken, İngiltere ve Macaristan buna karşı çıktı. Dönemin Birleşik Krallık İçişleri Bakanı Teresa May, mültecileri Avrupa'ya kabul etmenin hem kendilerini hem de göçmen kaçakçılarını teşvik edeceğini belirtti.⁴⁶ Krizden etkilenmeyen pek çok ülkenin bu kurtarma operasyonları karşısında sessiz kalması AB'de görüş ayrılıklarına yol açtı. Avrupalı liderler binlerce göçmenin felaketlerine kayıtsız kalmakla suçlandı; bu konu AB'nin en büyük zaaflarından biri olarak değerlendirildi. Ayrıca sorunun çözümü için tüm üye devletlerden gerekli mali desteği toplamanın ve siyasi iradenin sağlanmasının zorluğu öne çıkarıldı.

Akdeniz'de göçmen trajedilerinin artması üzerine Avrupa Komisyonu, 25-26 Mayıs 2015 tarihlerinde ilk acil durum eylem planını hazırladı. Bu plan, bir önceki komisyon tarafından 2013 yılında önerilen ve 28 üyenin 24'ünün karşı

43 "EU borders chief says saving migrants' lives 'shouldn't be priority' for patrols", <https://www.theguardian.com/world/2015/apr/22/eu-borders-chief-says-saving-migrants-lives-cannot-be-priority-for-patrols> (Erişim 16.11.2020).

44 "Frontex'in görev alanı genişletildi", <https://tr.euronews.com/2018/02/01/frontex-in-gorev-alan-genisletildi> (Erişim 14.11.2020).

45 Burak Şakir Şeker, "MENA Versus Europe: Arising Dimensions of Mediterranean Maritime Security", *Refugee Crisis in International Policy Volume IV - Refugees and International Challenges*, Eds: Şeker, B.Ş. et al., Transnational Press London Ltd, London, 2021, p. 81.

46 Oğuzhan Ömer Demir, Yusuf Soyupek, "Mülteci Krizi Denkleminde AB ve Türkiye: İlkeler, Çıkarlar ve Kaygılar" *Global Politika ve Strateji, Global Analiz* 6, 2015, s. 30.

çıkacağı önerilerle benzerlikler taşıyordu. Ayrıca plan, insan boyutuna yeterince dikkat edilmediği için eleştirildi. “Akdeniz’in yeni gerçekliği” olarak değerlendirilen ölümlerin önlenmesine yönelik bir önlem olarak sunulan plandaki ana önerilerden biri, insan kaçakçılarının gemilerini yakalanması için sistematik çaba sarf etmenin gerekliliği oldu. “Gemi batırma” yöntemine ek olarak Triton Operasyonu’nun mali imkanlarının artırılmasına karar verildi.⁴⁷ Plan altı başlık altında atılması gereken adımları ana hatlarıyla açıkladı: yer değiştirme, yeniden yerleştirme ve göçmen kaçakçılığına karşı bir AB Eylem Planının hazırlanması (2015-2020 Planı), mültecilerin parmak izlerinin alınması, Mavi Kart direktifinin etkinleştirilmesi ve Triton için yeni bir operasyon planı.⁴⁸ Komisyon, 60.000 mültecinin bir kota sistemine göre 28 AB üyesine eşit olarak yerleştirilmesini önerdi. Ancak Doğu Avrupa ülkelerinin tepkileri nedeniyle bu zorunlu kota uygulaması gönüllü kotalara dönüştürüldü. Farklı nedenlerle dağıtım dışında kalan İngiltere, Bulgaristan ve Macaristan’ın tutumları, AB üyeleri arasında sorumluluk paylaşımı ve işbirliği ile ilgili sorunlar yaşandığının kanıtı oldu.

AB ülkelerinin sınır kontrolüne ve işbirliğinden çok uzak olan tutumlarına yönelik eleştiriler artarken, Avrupa Komisyonu göç gündemini tartışmak için ikinci uygulama paketini açıkladı. İkinci Eylem Planı olarak bilinen bu planda, ilk uygulama paketinde önerilen mültecilerin yerleştirilmesi önerisine ek olarak, diğer AB ülkelerinde İtalya, Macaristan ve Yunanistan’da 120.000 mültecinin tahsisi konusu öncelikli konu oldu. Ayrıca kalıcı bir çözüm mekanizmasının kurulması, daha etkili geri dönüş politikalarının belirlenmesi, acil durum fonları, mülteci krizinin dış boyutu ve güvenli kaynak ülkeler için ortak bir Avrupa listesinin oluşturulması gibi konular tartışıldı. 22 Eylül 2015’te AB İçişleri Bakanları, 120.000 mültecinin diğer AB ülkelerine tahsis edilmesi önerisini kabul etti. Çekya, Slovakya, Macaristan ve Romanya heyetleri karara karşı oy kullandı.⁴⁹ Bu örnekte de görülebileceği gibi, bir tarafta Visegrád Four olarak bilinen Çekya, Polonya, Slovakya ve Macaristan, diğer tarafta Fransa, Almanya, İsveç ve Avusturya Birlik içinde farklı fikirleri benimsemiş ve karşıt gruplar oluşturmuşlardır.⁵⁰

Mültecileri desteklemeyi ve göç yönetimi konusunda işbirliğini artırma-
yı amaçlayan AB-Türkiye Ortak Eylem Planı ise her iki tarafça 15 Ekim 2015

47 Güven Özalp, “Avrupa Birliği’nden 10 Maddelik Plan”, <https://www.amerikaninsesi.com/a/avrupa-birliginden-10-maddelik-plan/2728316.html> (Erişim 16.11.2020).

48 Fatma Yılmaz Elmas, *Avrupa Kapı Duvar: Göç Yaklaşımında Söylem-Eylem Tutarsızlığı*, Ankara, Usak Yayınları, 2016, s. 272.

49 European Commission, “European Commission Statement following the decision at the Extraordinary Justice and Home Affairs Council to relocate 120,000 refugees.”, http://europa.eu/rapid/pressrelease_STATEMENT-15-5697_en.htm (Erişim 19.11.2020).

50 Bayraklı, a.g.e., s. 16.

tarihinde kabul edilmiştir. Eylem Planı, Suriye'den gelen kitlesel göçün ana nedenlerinin incelenmesini, Türkiye'deki yerel nüfusu desteklemeyi, geçici koruma altındaki Suriyelileri, AB'ye düzensiz göç akışlarının önlenmesi ve işbirliğinin artırılmasını hedeflemektedir. Plan, mültecileri AB sınırından uzak tutmak ve sınıra varmadan önce durdurmak, mültecilerin Türkiye'de kalmasını sağlamak için kayıt sistemini iyileştirmek, yasadışı göçleri durdurma çabalarında Türkiye'ye mali destek sağlamak ve en önemlisi, Avrupa sınırlarını geçerken yakalanan mültecilerin menşei ülkelerine geri gönderilmesini sağlama konusunu öne çıkarmıştır.⁵¹ AB'nin Türkiye'ye olan vize serbestliği ve mali destek konusundaki vaatlerini henüz yerine getirmemiş olması planı tehlikeye atmaktadır.

Bununla birlikte Yunanistan'ın hem kara hem de deniz sınırlarındaki geri itmelerle ilgili uygulamaları son 5 yıldır yakından takip edilen bir durumdur. Açıkça ki, Yunanistan'ın mültecileri Türkiye'ye geri gönderme uygulaması, 1951 Mülteci Sözleşmesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa Birliği hukukunun açık bir ihlali anlamına gelmektedir. Öyle ki bu hukuk uygulamaları, devletlerin insanların sığınma talep etme hakkını korumalarını ve normal sığınma sürecinden geçmeden geri gönderilmemelerini gerektirmektedir.⁵² Yunanistan AB sınır kuruluşu FRONTEX'in de dahil olduğu geri itmeler konusunda yıllarca sistematik bir politika izlemiş ve son dört yıl içinde 80.000'den fazla sığınmacı Türkiye'ye geri gönderilmiştir. Bu kapsamda, 3,6 milyonu Suriyeli olmak üzere yaklaşık 4 milyon mülteciye ev sahipliği yapan Türkiye, Atina'yı uluslararası hukuk ile insan hakları ihlallerini sona erdirmeye ve geri itmeye dahil olan tüm unsurlarını durdurmaya çağırıştır.⁵³

Umut Yolculuğu: Avrupa'ya Ulaşmaya Çalışan Mülteciler

2000'li yılların başlarında Libya'dan İtalya'ya yönelen yoğun düzensiz göçle birlikte göç meselesi AB ülkeleri için önemli bir politika gündemi haline geldi. Bununla birlikte, düzensiz göçmenlerin yaklaşık %10'u yakın zamana kadar AB'ye deniz yoluyla girerken, geri kalanı sahte belgeler ve uçak, araba, otobüs ve tren gibi normal ulaşım araçlarını kullanıyordu.⁵⁴ 2015 yılından bu yana Türkiye'den Yunanistan'a düzensiz yollarla bir milyondan fazla insanın göç etmesiyle

51 Elmas, a.g.e., ss. 294-295.

52 UN, The Refugee Convention, 1951, ss. 207, 234, 240.

53 TC Dışişleri Bakanlığı, Yunanistan'ın Sığınmacıları Geri İtmesi Hk., No: 78, 28 Şubat 2021. https://www.mfa.gov.tr/no_-78_-yunanistan-in-siginmacilari-geri-itmesi-hk.tr.mfa (Erişim 01.05.2021)

54 Anna Triantafyllidou, Dita Vogel, *Irregular Migration in the European Union*, *Irregular Migration in Europe Myths and Realities*, Anna Triantafyllidou (Ed.) London and New York, Routledge, pp. 291-301.

bu durum değişti. 2000 yılından bu yana Akdeniz'de toplam 37.000 göçmenin hayatını kaybettiği tahmin ediliyor.⁵⁵

Deniz, son yıllarda Avrupa'ya ulaşmanın en yaygın yolu olmuştur. Bu yollar, düzensiz göçün çoğunun geçtiği ve insanlık trajedilerinin çoğunun meydana geldiği yollardır. FRONTEX'e göre, Akdeniz üzerinden Avrupa'ya giden üç önemli rota var. Bunlar Batı Akdeniz Rotası, Orta Akdeniz Rotası ve Doğu Akdeniz Rotasıdır.

Fas'tan İspanya'ya kadar uzanan Batı Akdeniz Rotası ise Mağrip ve Batı Afrikalılar tarafından en çok kullanılan deniz yoludur. İspanya'ya Akdeniz üzerinden gelen mülteci sayısı 2016 yılında 8.162 idi; ancak bu sayı 2017 yılında 22.103'e, 2018'de 58.569 ile rekor seviyeye, 2019'da 26.168 ve 2020'de 26.564'e ulaştı.⁵⁶ Fas, Gine ve Mali vatandaşları en çok 2017 yılında bu güzergâh üzerinden İspanya'ya giriş yaptılar. İnsan tacirleri bu güzergâh üzerinde oldukça esnek ağlara sahipler ve yakalanmamak için sürekli rotalarını değiştiriyorlar. Bu nedenle İspanya-Fas sınırı, sınır gözetimi açısından AB için sorunlu bir bölge haline geldi.⁵⁷ FRONTEX bu rotada "Hera", "European Patrol Networks", "Indalo" ve "Minerva"⁵⁸ isimleri altında güç operasyonları gerçekleştiriyor.

Fas ve İspanya'da Sahra altı Afrika halkına yönelik etkili sınır yaptırım tedbirlerinin alınmasının ardından bu kişiler Orta Akdeniz rotasını kullanmaya başladı. Fas ve İspanyol polisinin şiddet kullanması ve İspanyol polisinin göçmenlere karşı aldığı önlemler insan hakları ihlallerine yol açtı. Uluslararası Af Örgütü'nün 2014 raporu, sınırları mültecilerden korumak için gerçekleştirilen bu operasyonları insan hakları ihlalleri nedeniyle eleştiriyor.⁵⁹ İnsan hakları ihlallerine rağmen, bu kısıtlamalar sınır geçişlerini önemli ölçüde azalttı. Bu nedenle, bu önlemler diğer AB üyelerince özellikle Yunanistan tarafından da kabul edildi.⁶⁰

55 OCHA, "Mediterranean Migrant Arrivals Reach 36,670 in 2019", <https://reliefweb.int/report/greece/mediterranean-migrant-arrivals-reach-36670-2019-deaths-reach-686> (Erişim 01.11.2020) Ayrıca bkz. <https://missingmigrants.iom.int/region/mediterranean> (Erişim 01.11.2020).

56 UNHCR, "Mediterranean Situation-Spain", <https://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean/location/5226> (Erişim 12.11.2020).

57 Frontex, "Migratory Routes", <https://frontex.europa.eu/along-eu-borders/migratory-routes/western-mediterranean-route/> (Erişim 21.10.2020).

58 Sergio Carrera, Jean-Pierre Cassarino, Nora El Qadim, Mehdi Lahlou and Leonhar den Hertog, "EU-Morocco Cooperation on Readmission, Borders and Protection: A model to follow?" CEPS Papers in Liberty and Security in Europe, 2016, No. 87, p. 7.

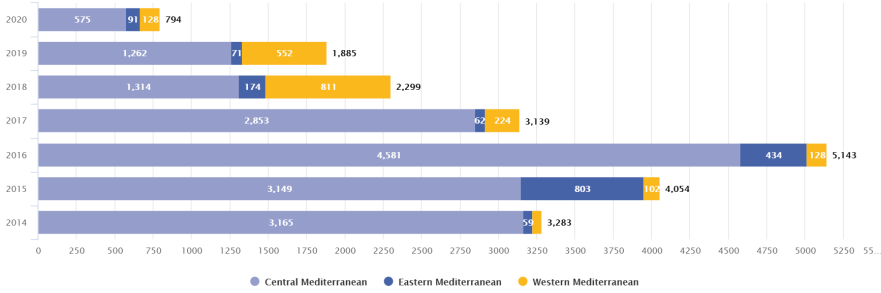
59 Amnesty International, "The Human Cost of Fortress Europe Human Rights Violations Against Migrants and Refugees at Europe's Borders", London, 2014, s. 26. <https://www.amnesty.org/download/Documents/8000/eur050012014en.pdf> (Erişim 12.11.2020).

60 HRW, "Greece Is Still Denying Migrant Pushbacks" <https://www.hrw.org/news/2020/08/21/greece-still-denying-migrant-pushbacks> (Erişim 12.11.2020).

En sık Avrupa'ya geçişte kullanılan ve kalkış noktaları ile varış noktaları arasındaki uzun mesafe nedeniyle en tehlikeli ve ölümcül rota olarak bilinen Orta Akdeniz Rotası, Mısır ve Libya'dan Malta ve İtalya'ya kadar uzanıyor. Bu rota üzerinden Avrupa'ya 2016'da 181.436 düzensiz göçmen geldi, 2017'de 119.369 ve 2018 itibarıyla 22.450 düzensiz göçmen geldi.⁶¹ Güzergâh daha önceki yıllarda Sahra Altı Afrikalılar tarafından kullanılıyordu; ancak son yıllarda Suriye iç savaşı nedeniyle yerinden edilen Suriyeliler tarafından da tercih edilmektedir. İtalya'ya gelen düzensiz göçmen sayısında 2017 yılının ortalarından itibaren yaşanan ani düşüş, Türkiye ile AB arasında imzalanan geri kabul anlaşmasının yürürlüğe girmesinden kaynaklanmıştır.

İtalyan polisi ve Kızıl Haç tarafından gerçekleştirilen Mare Nostrum operasyonu da bu güzergâh üzerinden gerçekleştirildi. Bir yıl süren bu operasyonda Libya kıyılarına yakın gemilerde arama kurtarma operasyonları gerçekleştirildi ve 150.000'den fazla insan kurtarıldı.⁶² Ancak 2014 yılında başlayan Triton operasyonunun Mare Nostrum operasyonu gibi göçmenlerin can güvenliğine öncelik vermesi beklense de tamamen İtalya'nın deniz sınırını korumaya odaklandı.

Türkiye'den Yunanistan'a uzanan Doğu Akdeniz Rotası, genellikle AB'ye düzensiz göç için en yaygın kullanılan rotadır. 2014 yılında bu güzergahı kullanarak 41.038 göçmen Akdeniz üzerinden Avrupa'ya gelmiştir. Ancak 2015 yılında bu sayı beklenmedik bir şekilde 856.723'e yükselmiştir.⁶³ Kara sınırına çitle çevrili bariyerin inşasının ardından sınırın her iki tarafında gözetimin artması nede-

niyle Aralık 2012'den itibaren Yunanistan'da geçişlerin çoğu denizden yapıldı. Bu geçişlerin %85'i Afganistan, Irak ve Suriye gibi çatışma bölgelerinden gelen

61 United Nations High Commissioner for Refugees, "Mediterranean Situation-Italy", <https://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean/location/5205> (Erişim 14.11.2020).

62 International Organization for Migration, "IOM Applauds Italy's Life-Saving Mare Nostrum Operation: "Not a Migrant Pull Factor"", <https://www.iom.int/news/iom-applauds-italys-life-saving-mare-nostrum-operation-not-migrant-pull-factor> (Erişim 25.10.2020).

63 United Nations High Commissioner for Refugees, "Over one million sea arrivals reach Europe in 2015", <http://www.unhcr.org/news/latest/2015/12/5683d0b56/million-sea-arrivals-reach-europe-2015.html> (Erişim 19.10.2020).

mültecilerden oluştu. Türkiye kıyıları Yunan adalarına uzak olmadığı için bu rota Orta Akdeniz Rotası kadar ölümcül değildir; ancak 2015 yılında bu güzergahta 803 kişi, 2016-2020 arasında ise 832 kişi hayatını kaybetti.⁶⁴

Şekil 1: Akdeniz'de Rota Bazlı Yaşanan Ölümler⁶⁵

2014 yılından bu yana Akdeniz'de yaklaşık 20.000 kişi boğuldu ve hala bu göçmenler üç güzergahı kullanarak Avrupa'ya göç etmeye çalışıyorlar.⁶⁶ Avrupa Birliği, Akdeniz'de gerçekleştirilen operasyonlarla birçok göçmeni risklerden kurtardı⁶⁷ ancak alınan tedbirler yeterli değildir. Ağırlıklı olarak gözetleme ve kurtarma operasyonlarına odaklanan AB, 2015 yılında Güney Akdeniz'de insan tacirlerine yönelik operasyonlar başlatma kararı aldı. Mart 2020'ye kadar devam eden Sophia Operasyonu, insan ticareti ve yasadışı göçle mücadele için Akdeniz'de başlatıldı. Operasyonun temel amacı, mülteci akışını durdurmak ve AB ülkelerine yasa dışı geçişlere karışan insan kaçakçılarını tutuklamaktır.⁶⁸

Mülteciler, göç ettikleri devletin sosyal düzenine tehdit olarak görülmektedir. Pek çok Avrupa ülkesi siyasi çözümü sınırlarını mültecilere kapatmak olarak görmüştür. Ancak güvenlik tehdidi tek bir devleti korkutan bir olgu değildir. Mültecilerin göç sırasında radikal terör örgütleri ve insan tacirlerinin ağına düşme gibi tehditlerden kaçınmaları, sığınma istedikleri devletlerin sınırlarını kapatılmasıyla daha da zorlaşmıştır. Bu kapsamda, Mültecilerin terör örgütleri tarafından yeni ağlar ve saldırılar için yardımcı bir kaynak olarak kullanılması mümkündür. Bu bilgiler doğrultusunda Avrupa'ya mülteci olarak sızanlar arasında DAEŞ ve diğer radikal terör örgütlerinin mensuplarının da olduğu ortaya çıkmıştır ve saldırılar bunu kanıtlamıştır. Avrupa polis teşkilatı EUROPOL'e göre, mültecilerle birlikte 3000 ila 5000 teröristin Avrupa'ya sızdığı bilinmektedir.⁶⁹

64 IOM, Missing Migrants, Eastern Mediterranean Route, http://missingmigrants.iom.int/region/mediterranean?migrant_route%5B%5D=1377 (Erişim 23.10.2020).

65 Missing Migrants, <http://missingmigrants.iom.int/region/mediterranean> (Erişim 23.10.2020).

66 United Nations High Commissioner for Refugees, Mediterranean Situation, <https://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean#> (Erişim 25.10.2020).

67 The European Council, "Infographic- EU Mediterranean Operations 2015-2018", <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/saving-lives-sea-february-2018/> (Erişim 29.10.2020).

68 Şu anda devam eden Operasyon ise IRINI'dir. Avrupa Birliği, Akdeniz'de yeni bir CSDP (Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası) askerî harekâtı başlatarak, Libya'ya BM silah ambargosunu uygulama çabalarını artırmış ve böylece ülkedeki barış sürecine katkıda bulunmak istemiştir. IRINI (Yunanca "barış"), temel görevi olarak hava, uydu ve deniz araçlarının kullanılması yoluyla BM silah ambargosunun uygulanması olacaktır. Misyon, özellikle Libya açıklarında açık denizlerde bulunan ve Libya'ya silah veya ilgili malzeme taşıdığından şüphelenilen gemilerin 2292 sayılı Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı uyarınca teftişlerini gerçekleştirebilecektir. Bununla birlikte operasyonun özellikle Fransa gemilerine yönelik tarafsızlığı sorgulanmaktadır. Ayrıca son olarak Türk gemisine hukuk dışı bir şekilde müdahale edilmesi operasyonun da hukuki dayanaklarını zedelemiştir.

69 VOA, Fransa'yı Sarsan Saldırıları, <https://www.amerikaninsesi.com/afransa-yi-sarsan-cihatci-saldirilar/3281211.html> Erişim 02.05.2021

Bu saldırılar aynı zamanda Avrupa toplumunun kendi ülkesinde kendini güvensiz hissetmesine ve göçmenleri terörist olarak görmesine neden olmuştur. AB Komisyonu'nun yaptığı anket çalışmalarından sağlanan verilere göre, yerel halkın %48'i mülteci akışından endişe duyarken, %39'u terörist saldırı korkusu ile yaşamaktadır. Bu sebeple, 11 Eylül saldırılarının ardından başlayan İslamofobi, göçün artmasıyla daha da kötüleşmeye başlamıştır. Avrupa toplumunda Müslüman göçmenlere yönelik oluşan bu görüş, kişilerin kendi görüşünden çok medyanın yansıması ile gelişmiştir. 2015-2016 Paris ve Belçika saldırılar ile polis ve güvenlik güçlerinin önlediği tehditler yine bu kavramın gelişmesini sağlamıştır.⁷⁰ Bu gelişmeler sonunda, popülist aşırı sağ partiler kültürel olarak dışlayıcı söylem ve politikalara yönelmeye başlamıştır. Son yıllarda bu partilerin söylem ve politikalarında Müslüman karşıtı göç ve mülteci muhalefeti ön plana çıkmıştır. AB ülkelerinin, özellikle mülteci krizinin ardından ortak bir mülteci politikası oluşturma girişimlerine rağmen, bu çabalar sonuçsuz kalmış ve AB ülkelerindeki mülteci krizi büyümüştür.

SONUÇ

Son zamanlarda dikkatleri üzerine çeken insan güvenliği kavramına göre göçmenler korunması gereken savunmasız gruplardır. Göç sırasında insanlar şiddetle ve birçok farklı tehditle karşı karşıya kalabilir. Unutulmamalıdır ki göç, insan güvenliğinin sağlanmasındaki eksikliklerden kaynaklanmaktadır.

Dünya şu anda İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana en büyük göç kriziyle karşı karşıyadır. Bugün dünya çapında 60 milyondan fazla insan kendi ülkelerindeki çatışmalardan, yoksulluktan ve zulümden kurtulmak için başka yerlere ya da başka ülkelere göç etti. Bugüne kadar, bu insanların sadece küçük bir kısmı, insan haklarına, refahına ve güvenliğine en çok önem veren Avrupa'ya göç etmeye çalıştı. Değişen rakamlar, çeşitlenen kitlesel insan hareketliliği ve güvenliğe atıfta bulunan söylemlerle birlikte, göçmenler artık AB tarafından bir güvenlik sorunu olarak görülüyor. Son yıllardaki göçmen profillerine bakıldığında, Arap Baharı'ndan sonra Kuzey Afrika'da ve özellikle Ortadoğu'da ortaya çıkan siyasi istikrarsızlık, ekonomik sorunlar ve sosyal huzursuzlukların etkileri kolayca gözükecektir.

Bu aşamada Avrupa Birliği, hemen kapısının önünde bulunan uluslararası korumaya ihtiyaç duyan insanlara yardım etmek ve onları korumakla görevlidir. Ancak özellikle 2015'ten sonra milyonlarca düzensiz göçmen AB sınırlarını geçti; bu nedenle AB bu görevi yerine getiremedi ve göç politikalarını yeniden

70 National Center for Information Counteraction to Terrorism and Extremism in the educational environment and the Internet (NTSPTI), Terrorism and refugees are the main fears of people in Germany. <https://ncpti.su/aricles/719/> Erişim 02.05.2021

değerlendirmek zorunda kaldı. Şimdiye kadar, Avrupa Birliği üye devletleri krizle başa çıkıp göçmenlik ve iltica reformlarını tam olarak uygulayamadılar ve bu durum denetimsiz kaldı.

AB, Akdeniz'deki insani krize duyarsızlık imajını değiştirmeleri için bölge ülkelerine mali yardım sözü verdi. Bugün itibarıyla AB'nin sağladığı mali yardım 6 milyar Euro'yu aştı. Ancak bu mali yardıma rağmen AB'nin insani yardım konusundaki performansı tatmin edici değildir. AB'nin başarısız politikaları Akdeniz'de göçmen ölümlerinde artışa neden oldu. Üstelik AB üye devletlerinin gereksiz siyasi söylemleri, göç sorununa çözüm bulmaktan çok durumu daha da kötüleştiriyor. Avrupa'da iktidardaki hemen hemen tüm politikacılar, mülteci sorununun daha fazla güvenlik önlemi alınarak ve mültecilerin Avrupa'ya ulaşması engellenerek çözülmesinden yanadır. Hayatını kaybeden göçmenler, Avrupa'daki gözaltı merkezlerinde gözaltına alınan göçmenlerin korkunç hikayeleri ve bazı AB ülkelerinin katı göç politikaları, AB'nin insan güvenliğine yönelik tutumunun sorgulanmasına neden oldu. AB için sorunun birincil çözümü, mülteci akınının Avrupa sınırlarına yaklaşmasını önlemek ve Avrupa halklarının refah ve emniyetinin devamını sağlamaktır. AB, ancak göçmenler Avrupa sınırındayken bölge ülkeleriyle işbirliği yapmak zorunda kalmıştır.

AB'nin bu aşamada insan güvenliğine öncelik veren yeni somut politikalar yapması gerekiyor, bu sebeple göç sorunu yerinde çözülmelidir. Savaşları önlemek, refahı paylaşmak ve iklim değişikliğiyle mücadele göç sorununu çözmek için atılan adımlardan bazılarıdır. Ek olarak, menşei ülkelerde yoksulluğun azaltılmasına yönelik politikaların uygulanması gerekmektedir, aksi takdirde, göçmenler refah düzeyi yüksek ülkelere göç için yola çıkacaktır.

Son yıllarda AB, vatandaşlarının güvenliği ile AB'den yardım arayanların güvenliği arasında bölünmüştür. Mülteciler, sığınmacılar ve göçmenlerin Avrupa yollarında yaşadıkları şiddet ve istismar bugün endişe verici boyutlara ulaştı. Ayrıca AB'nin önceliği insanların Avrupa'ya ulaşmasını engellemek ve sınırlarının güvenliğini sağlamaktır. Çıkarılan yasalar, sınırlarını korumak için başvurmadan çekinmedikleri askeri güç ve dikenli tel gibi radikal uygulamalarla üye devletler, krizi sınırlarından uzak tutmaya ve krizin etkilerinden kaçınmaya çalışıyor.

Müktesebatında ve teorilerinde insan güvenliği yaklaşımına öncelik veren AB, duvarlar veya askeri önlemlerle mülteci akını önlemeye çalışıyor. Ülkelerini terk etmek zorunda kalan, tehlikeli deniz yolculuklarına çıkan ve yoksulluk içinde yaşayan göçmenler ve mülteciler, Avrupalılar için sadece görsel kirliliktir. Bu bakış açısı gerek Batı'nın kendini üstün görmesinden gerekse İslamofobi'den kaynaklanmaktadır. Ve ne yazık ki krizler için bilimsel teoriler üretmeye çalışan AB,

tavirlerinde dogmalardan ve şiddetten vazgeçmemektedir. Kendi oluşturduğu güvenlik kompleksi de bu sebeple süregitmektedir.

KAYNAKÇA

- Amnesty International, “The Human Cost of Fortress Europe: Human Rights Violations Against Migrants and Refugees at Europe’s Borders”, 2014, <https://www.amnesty.org/en/documents/EUR05/001/2014/en/> (Erişim 12.11.2020).
- Amnesty International, “The Human Cost of Fortress Europe Human Rights Violations Against Migrants and Refugees at Europe’s Borders”, London, 2014, <https://www.amnesty.org/download/Documents/8000/eur050012014en.pdf> (Erişim 12.11.2020) .
- Baldwin, David. “The Concept of Security”, *Review of International Studies*, 1997, No. 23.
- Bayraklı, Enes, Kazım Keskin, “Türkiye, Almanya, Avrupa Birliği Üçgeninde Sığınmacı Krizi” SETA, No. 143, 2015.
- Boer, Monica den ve Jaap de Wilde, “Top-Down and Bottom-Up Approaches to Human Security”, Monica den Boer ve Jaap de Wilde (Ed.), *The Viability of Human Security*, Amsterdam, Amsterdam University Press.
- Booth, Ken. “Security and Emancipation”, *Review of International Studies*, 1991, No. 17.
- Booth, Ken. *Critical Security Studies and World Politics*, Boulder, Lynne Rienner Publishers, 2005.
- Booth, Ken. *Theory of World Security*, Cambridge, Cambridge University Press, 2007.
- Buzan, Barry, Ole Wæver ve Jaap de Wilde, *Security: A New Framework for Analysis*, Boulder, Lynne Rienner Publishers, 1998.
- Carrera, Sergio. Jean-Pierre Cassarino, Nora El Qadim, Mehdi Lahlou and Leonhar den Hertog, “EU-Morocco Cooperation on Readmission, Borders and Protection: A model to follow?” CEPS Papers in Liberty and Security in Europe, 2016, No. 87.
- Demir, Oğuzhan Ömer, Yusuf Soyupek, “Mülteci Krizi Denkleminde AB ve Türkiye: İlkeler, Çıkarlar ve Kaygılar” *Global Politika ve Strateji*, Global Analiz 6, 2015.
- Dingle Hugh and V. Alistair Drake, “What Is Migration?”, *Bioscience*, Vol. 57, No. 2, 2007.
- Dunne, Tim. “Liberalism”, *The Globalization and World Politics*, John Baylis, Steve Smith ve Patricia Owens (Ed.), UK, Oxford University, 2014.
- Elman, Colin. “Realism”, *Security Studies*, Paul D. Williams, (Ed.), New York, Routledge, 2008.
- Elmas, Fatma Yılmaz. *Avrupa Kapı Duvar: Göç Yaklaşımında Söylem-Eylem Tutarsızlığı*, Ankara, Usak Yayınları, 2016.
- European Commission, “European Commission Statement Following the Decision at the Extraordinary Justice and Home Affairs Council to relocate 120,000 refugees.”, http://europa.eu/rapid/pressrelease_STATEMENT-15-5697_en.htm (Erişim 19.11.2020).
- European Council, “Infographic- EU Mediterranean Operations 2015-2018”, <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/saving-lives-sea-february-2018/> (Erişim 29.10.2020)

- European Parliament, Directorate-General for External Policies, “Migrants in the Mediterranean: Protecting Human Rights”, 2015. http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/535005/EXPO_STU%282015%29535005_EN.pdf (Erişim 02.11.2020).
- European Union, Priorities of the EU Global Strategy, 2016, <http://europa.eu/globalstrategy/en/priorities-eu-global-strategy> (Erişim 09.11.2020).
- European Union Global Strategy, Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe; A Global Strategy for the European Union’s Foreign and Security Policy, 2016.
- European Union, Priorities of the EU Global Strategy, 2016, <http://europa.eu/globalstrategy/en/priorities-eu-global-strategy> (Erişim 09.11.2020).
- EU borders chief says saving migrants’ lives ‘shouldn’t be priority’ for patrols”, <https://www.theguardian.com/world/2015/apr/22/eu-borders-chief-says-saving-migrants-lives-cannot-be-priority-for-patrols> (Erişim 16.11.2020).
- Evans, Graham Jeffrey Newnham. *The Penguin Dictionary of International Relations*, Ireland, Penguin Books, 1998.
- Freedman, Jane. “Engendering Security at the Borders of Europe: Women Migrants and the Mediterranean ‘Crisis’”, *Journal of Refugee Studies*, Volume 29, Issue 4, 2016, pp. 568-573.
- Frontex, “Migratory Routes”, <https://frontex.europa.eu/along-eu-borders/migratory-routes/western-mediterranean-route/> (Erişim 21.10.2020).
- Gottwald, Marlene. “Humanizing Security? The EU’s Responsibility to Protect in the Libyan Crisis”, *The Finnish Institute of International Affairs*, Helsinki, 2011.
- Hopyar, Zehra. “Avrupa’nın Mülteci Politikası”, *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, Vol.2 No. 3, 2016.
- HRW, “Greece Is Still Denying Migrant Pushbacks” <https://www.hrw.org/news/2020/08/21/greece-still-denying-migrant-pushbacks> (Erişim 12.11.2020).
- International Organization for Migration, “IOM Applauds Italy’s Life-Saving Mare Nostrum Operation: “Not a Migrant Pull Factor””, <https://www.iom.int/news/iom-applauds-italys-life-saving-mare-nostrum-operation-not-migrant-pull-factor> (Erişim 25.10.2020).
- IOM, Missing Migrants, Eastern Mediterranean Route, http://missingmigrants.iom.int/region/mediterranean?migrant_route%5B%5D=1377 (Erişim 23.10.2020).
- Lee, Everett S. “A Theory of Migration.” *Demography*, 3, no. 1 (1966), pp. 47-57.
- Glasius, Marlies, Mary Kaldor, *A Human Security Doctrine for Europe: Project, Principles, Practicalities*, London and New York, Routledge, 2009.
- Guild, Elspeth. Cathryn Costello, Madeline Garlick, Violeta Moreno-Lax, “Enhancing the Common European Asylum System and Alternatives to Dublin”, No. 83, 2015, <https://www.ceps.eu/publications/enhancing-common-european-asylum-system-and-alternatives-dublin> (Erişim 03.11.2020).
- Kaldor, Mary. “Putting People First: The Growing Influence of ‘Human Security’”, (An Interview with Mary Kaldor), 2010. http://yalejournal.org/interview_post/putting-people-first-the-growing-influence-of-human-security/ (Erişim 16.11.2020).
- Kaldor, Mary, Mary Martin, Sabine Selchow, “Human Security: A New Strategic Narrative for Eu-

- rope”, *International Affairs*, Vol.83, No. 2, 2007.
- Kaldor, Mary. “A European Union Human Security Doctrine for the Middle East”, *Palestine-Israel Journal*, Vol. 15, No. 3, 2008, pp. 27-32.
- National Center for Information Counteraction to Terrorism and Extremism in the educational environment and the Internet (NTSPTI), *Terrorism and refugees are the main fears of people in Germany*. <https://ncpti.su/aricles/719/> Erişim 02.05.2021
- Newman, Edward. “Human Security and Constructivism”, *International Studies Perspectives*, Oxford, Blackwell Publishers, 2001.
- Nye, Joseph. “The Changing Nature of World Power,” *Political Science Quarterly*, Vol.105, No. 2, 1990, pp. 177-192.
- OCHA, “Mediterranean Migrant Arrivals Reach 36,670 in 2019”, <https://reliefweb.int/report/greece/mediterranean-migrant-arrivals-reach-36670-2019-deaths-reach-686> (Erişim 01.11.2020) Ayrıca bkz. <https://missingmigrants.iom.int/region/mediterranean> (Erişim 01.11.2020).
- Özalp, Güven. “Avrupa Birliği’nden 10 Maddelik Plan”, <https://www.amerikaninsesi.com/a/avrupa-birligiden-10-maddelik-plan/2728316.html> (Erişim 16.11.2020).
- Park, Jeanne. “Europe’s Migration Crisis”, <https://www.cfr.org/backgrounder/europes-migration-crisis> (Erişim tarihi 01.11.2020).
- Papagianni, Georgia. “EU Migration Policy”, *European Immigration A Source Book*, Anna Triandafyllidou, Ruby Gropas (Ed.), Ashgate Publishing, 2014.
- Sağlam, Serdar. “Türkiye’de İç Göç Olgusu ve Kentleşme”, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayını*, No. 5, 2006.
- Şeker, Burak Şakir. “MENA Versus Europe: Arising Dimensions of Mediterranean Maritime Security”, *Refugee Crisis in International Policy Volume IV - Refugees and International Challenges*, Eds: Şeker, B.Ş. et al., Transnational Press London Ltd, London, 2021.
- TC Dışişleri Bakanlığı, Yunanistan’ın Sığınmacıları Geri İtmesi Hk., No: 78, 28 Şubat 2021. https://www.mfa.gov.tr/no_-78_-yunanistan-in-siginmacilari-geri-itmesi-hk.tr.mfa (Erişim 01.05.2021)
- Tekin, Uğur. “Avrupa’ya Göç ve Türkiye”, *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, No. 37, 2007.
- Terriff, Terry. Stuart Croft, Lucy James, Patrick M. Morgan, *Security Studies Today*, Polity Press, Cambridge, 1999.
- Triandafyllidou, Anna, Dita Vogel, *Irregular Migration in the European Union*, *Irregular Migration in Europe Myths and Realities*, Anna Triandafyllidou (Ed.) London and New York, Routledge.
- Uluslararası Göç Örgütü, “New Study Concludes Europe’s Mediterranean Border Remains ‘World’s Deadliest’”, <https://www.iom.int/news/new-study-concludes-europes-mediterranean-border-remains-worlds-deadliest> (Erişim 12.11.2020).
- UN, *The Refugee Convention*, 1951.
- UNHCR, “Mediterranean Situation-Spain”, <https://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean/location/5226> (Erişim 12.11.2020)

- United Nations Development Programme (UNDP), *Human Development Report 1994*, New York, Oxford University Press, 1994.
- United Nations Report of the Commission on Human Security, *Human Security Now: Protecting and Empowering People*, New York, 2003.
- United Nations High Commissioner for Refugees, "Over one million sea arrivals reach Europe in 2015", <http://www.unhcr.org/news/latest/2015/12/5683d0b56/million-sea-arrivals-reach-europe-2015.html> (Erişim 19.10.2020).
- United Nations High Commissioner for Refugees, "Mediterranean Situation-Italy", <https://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean/location/5205> (Erişim 14.11.2020).
- United Nations High Commissioner for Refugees, Mediterranean Situation, <https://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean#> (Erişim 25.10.2020).
- VOA, Fransa'yı Sarsan Saldırıları, <https://www.amerikaninsesi.com/a/fransa-yi-sarsan-cihatci-saldirilar/3281211.html> Erişim 02.05.2021
- Waever, Ole, Barry Buzan, Morten Kelstrup and Pierre Lemaitre, *Identity, Migration and the New Security Agenda in Europe*, New York, St. Martin's Press, 1993.
- Waltz, Kenneth. *Theory of International Politics*, Reading Massachusetts, Addison-Wesley, 1979.
- Wolfers, Arnold. "National Security as an Ambiguous Symbol", *Political Science Quarterly* Vol. 67, No. 4, 1952.